

Näkökulmia maakunnan ja kunnan henkilökuljetusten yhteensovittamiseen

Itä-Suomen liikennejärjestelmäpäivät

27.10.2016

Johanna Vilkuna

Sisältö

- Henkilöliikenteen toimintaympäristöstä
- Maakuntalakiluonnos ja joukkoliikennettä ja henkilökuljetuksia koskevat tehtävät
- Maakunnan ja kunnan henkilökuljetusten yhteensovittaminen

Henkilöliikenteen toimintaympäristöstä

Henkilöliikenteen nykytilasta

- Monella kaupunkiseudulla joukkoliikenteen käyttö on ollut huimassa kasvussa viime vuosina.
- Markkinaehtoisen liikenteen tarjonta on lisääntynyt ja hinnat alentuneet isojen keskusten välillä.
- Joukkoliikenteen valtionapua vaivaa pitkäjänteisyyden puute.
- Junaliikenteen palvelutasoheilahdukset heikentävät ennakoitavuutta.
- ELY:jen järjestämän joukkoliikenteen valtionrahoituksen ostovoima on alentunut.
- Harvemmin asutuilla alueilla joukkoliikennepalvelut ovat heikentyneet.
- Lakisääteisten kuljetusten kustannukset ovat suuret.
- Rahoitustarpeet ja kustannuksia on vyörynyt kunnille.

Liikennekaaren tuomia näkymiä

- Tärkeää, että yksinoikeuden asettaminen joukkoliikenteessä jatkossakin mahdollista (= PSA-suoja).
 - » Kaupunkiseuduilla päästy viime vuosina hyvään vauhtiin joukkoliikenteen kehittämisessä joukkoliikennelain ja järjestämistavan muutoksen myötä.
 - » Pääkaupunkiseudulla joukkoliikennejärjestelmää kehitetty ja bussiliikenne kilpailutettu jo pitkään.
- Taksien ja erilaisten kutsupalvelujen tarjonta lisääntynee.
- Keinotekoisia raja-aitoja kaatuu. Lähilogistiikan järjestäminen joustavammaksi.
- Uusia liikkumispalveluiden välitys- ja yhdistelypalveluja.
- Uusia mahdollisuuksia "viimeisten mailien" ratkaisuihin.
- Miten palvelutarjonta kehittyy alueellisesti ja ajallisesti?

Lakisääteiset henkilökuljetukset

- Lakisääteisten henkilökuljetusten hankintojen tehostamisessa paljon säästöpotentiaalia. Tätä voidaan hyödyntää jo nyt, ja on hyödynnettykin kehittämishankkeissa ja piloteissa.
- Erilaisten kuljetustarpeiden yhdistelyä ja kaluston käyttöä tulee tehostaa yli organisaatio- ja hallintokuntarajojen.
- Kuljetusten suunnittelussa ja hankinnassa tarvitaan tiivistä yhteistyötä kuntien, kuntayhtymien, Kelan ja uusien maakuntien kesken.

Kuntaliiton hallituksen lausunto sote- ja maakunta- lakiluonnoksista

Kuntaliiton hallitus 20.10.2016

- *Lakiesityksessä elementtejä, jotka rajoittavat maakuntien itsehallintoa merkittävästi*
 - » *Ei verotusoikeutta sekä erittäin tiukat alijäämän kattamisvelvollisuudet yhdistettynä tiukkaan rahoituskehykseen*
- *Valtionohjauksen tulisi keskittyä poliittisesti strategisiin kysymyksiin. Operatiiviset asiat tulisi jättää maakuntien päätösvaltaan.*
- *Rajoitettu oikeutta sopia työnjaosta ja yhteistyöstä kuntien kanssa.*

Kuntaliiton hallitus 20.10.2016

- *Maakuntalakiin tulee lisätä säännös, joka mahdollistaa maakunnan ja kuntien välisen yhteistyön ja sopimisen sekä tehtävien hoitamisen samaan tapaan kuin yhteistyö kuntien kesken on kuntalain mukaan mahdollista.*
- *Lainsäädännön tulee antaa joustoa alueellisesti eriytyneisiin ratkaisuihin esimerkiksi suurilla kaupunkiseuduilla ja harvaan asutuilla alueilla.*

Maakuntalakiluonnos ja joukkoliikennettä ja henkilökuljetuksia koskevat tehtävät

Maakunnalle esitetyt liikennettä koskevat tehtäväalueet, maakuntalakiluonnos 6§

Maakunta voi lisäksi hoitaa:

- liikennepalveluiden maakunnallista kehittämistä ja järjestämistä sekä julkisen henkilöliikenteen suunnittelua ja järjestämistä samoin kuin sitä koskevia valtionavustustehtäviä, lukuun ottamatta toimintaa liikennekaaren IV osan 1 luvun 3 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen kunnallisten ja seudullisten viranomaisten toimialueella, näiden alueiden liikenteen suunnittelua ja järjestämistä, sekä raideliikennettä;*
- saariston yhteysalusliikenteen suunnittelua ja järjestämistä sekä sitä koskevia valtionavustustehtäviä;*

Maakunnan joukkoliikennetehtävä

- Joukkoliikenne ei ole kuntien tai maakuntien lakisääteinen tehtävä (*"voi hoitaa"*).
- Maakunta voi, kuten kunnalliset joukkoliikenneviranomaisetkin, päättää, että liikenne hoidetaan markkinaehtoisesti sen toimivalta-alueella.
- Jos maakunta päättää hoitaa joukkoliikennetehtävän, lakiluonnos antaa varsin väljät raamit kehittää ja järjestää henkilöliikennettä.

Lakiluonnos rajoittaa tehtävien hoidosta sopimista

- Lakiluonnos kuitenkin rajoittaa maakuntien, kuntien ja kuntayhtymien välistä sopimusperusteista tehtävien hoitoa.
- Lakiluonnos jäykistää mahdollisuutta, että joukkoliikenteen hoitaisi koko alueella kuntapohjoinen joukkoliikenneviranomaisen. Maakuntalain 7 §:n 1 momentissa säädetty *”maakunta voi sopia tehtävänsä järjestämisvastuun siirtämisestä kunnalle, silloin kun siitä erikseen laissa säädetään”*.
- Myöskään joukkoliikenteen järjestämisvastuun siirtäminen maakunnalle ei näytä lakiluonnoksen pohjalta mahdolliselta.

Joukkoliikenne kaupunkiseuduilla

- Etenkin kasvavien kaupunkiseutujen kannalta on tärkeää, että kuntapohjaiset joukkoliikenneviranomaiset säilyttävät laissa asemansa ja tehtävänsä:
 - » Joukkoliikenteellä suuri merkitys kaupunkiseutujen työssäkäyntiliikenteessä.
 - » Yhteys kaupunkiseudun palveluverkkoon, maankäytön ja liikenteen suunnitteluun ja toteutukseen sekä taloudelliseen resursointiin ja päätöksentekoon säilyy.
- Kaupunkiseutujen joukkoliikenne kattaa 80 % Suomen joukkoliikennematkoista ja kaupunkiseudut rahoittavat joukkoliikenteen pääosin itse.

Sote-kuljetukset

- Henkilökuljetusten organisointi jatkossa?
- Tavoitteena säästöt sekä sote-uudistuksen että sote-kuljetusten osalta.
- Hallitusohjelma
 - » *Hallitus uudistaa julkisesti tuettuja (valtio, kunnat, Kela) henkilökuljetuksia tavoitteena kymmenen prosentin säästö vuodesta 2017.*

Lakisääteisten henkilökuljetusten paletti jatkossa?

- VPL-kuljetukset
 - » Nyt kunta -> siirtyy maakunnalle
 - » Könkkölän 14.10.2016 ehdotus: VPL-kuljetukset Kelalle. Tämä ei välttämättä kuljetusten järjestämisen kokonaisuuden edun mukaista.
- SHL-kuljetukset
 - » Nyt kunta -> siirtyy maakunnalle
- Asiointi- ja palveluliikenne (sisältää myös avointa joukkoliikennettä)
 - » Nyt kunta -> kunta ja maakunta yhteistyössä?
 - » Kunnan sote osallistunut rahoitukseen, osallistuuko maakunnan sote jatkossa?
- SVL-kuljetukset: edelleen Kela
- Koulukuljetukset: edelleen kunta
- Esteetön joukkoliikenne: kunta, maakunta, valtio

Kuntien tehtäviä uudistuksen jälkeen

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Paikallisen identiteetin ja demokratian edistäminen

Elinvoiman edistäminen

Opetus- ja kulttuuripalvelut, mm.

- varhaiskasvatus
- esiopetus, perusopetus, lisäopetus, aamu- ja iltpäivätoiminta
- lukiokoulutus
- ammatillinen koulutus, ammatillinen aikuis-koulutus
- vapaa sivistystyö, yleinen kulttuuritoiminta, teatterit, orkesterit, museot
- liikunta, nuorisot
- kirjasto- ja tietopalvelu

Vleinen toimiala, mm.

- elinkeinoelämän edistäminen
- yhdistysten ja vapaan kansalaistoiminnan tukeminen
- työllisyyttä edistävät palvelut
- energiahuolto
- satamat
- tietoverkkojen rakentaminen ja ylläpito

Tekniset palvelut, mm.

- maapolitiikka
- kaavoitus ja maankäytön suunnittelu
- liikenne, joukkoliikenne ja väylät
- vesihuolto
- jätehuolto
- energiantuotanto ja -jakelu
- rakennusvalvonta
- asuntotoimi

Muut palvelut, mm.

- maaseutuhallinto
- pitkäaikaistyöttömien työllistämismelvoite

Maakunnan ja kunnan henkilökuljetusten yhteensovittaminen

Toimivia kehittämistyön tuloksia ja toimintamalleja ei saa hukata uudistuksessa

- Paikallisiin olosuhteisiin tarkoituksenmukaisia ratkaisumalleja: samat ratkaisut eivät välttämättä sovi harvaan asutuille ja tiiville alueille.
- Esteettömän joukkoliikenteen pitkäjänteisen kehittämisen ja hyödyntämisen tulee olla lähtökohtana, myös lakisääteisissä kuljetuksissa.
- Kyytien välitys ja yhdistely maakuntien, kuntien ja Kelan yhteistyönä.
- Matkojenyhdistelykeskukset, asiointi- ja palvelulinjat, kutsujoukkoliikenne.
- Tärkeää myös, että valittavat toimintamallit auttavat varautumaan toimintaympäristön muutoksiin, esim. muuttoliike, ikääntyminen, maakuntauudistuksen vaikutukset.

Rajapinnoista yhdyspintoihin

- **Lähtökohtana**
 - » Selkeästi määritellyt toimivallat, kuka vastaa mistäkin.
- **Realiteettina**
 - » Maakunnat, kunnat ja kaupunkiseudut ovat erilaisia toimintaympäristöltään, tarpeiltaan ja olosuhteiltaan.
- **Mahdollistettava**
 - » Maakunnan, kuntien ja kuntayhtymien välinen joustava sopiminen tarkoituksenmukaisesta yhteistyöstä ja työnjaosta.
 - » Aikaansaattujen toimivien toimintamallien ja rakenteinen hyödyntäminen ja kehittäminen.
 - » Kokeilut ja pilotit.
- **Estettävä**

Lopuksi

- Aika aloittaa keskustelu ja yhteistyön virittäminen, miten henkilökuljetukset tulisi järjestää sote- ja maakuntauudistuksessa.
- Hetki tehdä hyviä, paikallisiin olosuhteisiin sopivia ehdotuksia.

Kiitos!

